

Dissertatio physiologico-medica inauguralis, de pancreate ... / Eruditorum examini submittit Carolus van Alsem van Lingen.

Contributors

Lingen, Carolus van Alsem van.
Albinus, Frederik Bernard, 1715-1778.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud Henricum Mostert, 1766.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/g2g84kax>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-MEDICA
I N A U G U R A L I S,
D E

P A N C R E A T E,
Q U A M

FAVENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate MAGNIFICI RECTORIS,

FRIDERICI BERNARDI ALBINI,

A. L. M. PHIL. ET MED. DOCTORIS ANATOMES
ET CHIRURGIAE IN ACAD. LUGD. BAT. PRO-
FESSORIS ORDINARIJ.

N E C N O N

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu*, &
Nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ *Decreto*,

P R O G R A D U D O C T O R A T U S,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis,
ritè ac legitimè consequendis,

Eruditorum Examine submittit

CAROLUS VAN ALSEM VAN LINGEN,
BERGENSIS AD ZOMAM.

Ad diem 18. Aprilis MDCCLXVI. Hora decima.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud HENRICUM MOSTERT, 1766.

DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-MEDICA
IN AUCTORITATE

PANICREATICA

QUAM

PRAESENTIAE S. EXCELLENTISS. AC SACR. SACR. PALAT. ACADEMIAE

FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS

FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS

ALUMNI ACADEMIAE PALATINAE
ET UNIVERSITATIS AUSTRIACAE
SACRAE ROMANAE IMPERII
CIVITATIS VIENNAE
PRAESENTIAE S. EXCELLENTISS. AC SACR. SACR. PALAT. ACADEMIAE

FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS
FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS

FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS
FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS

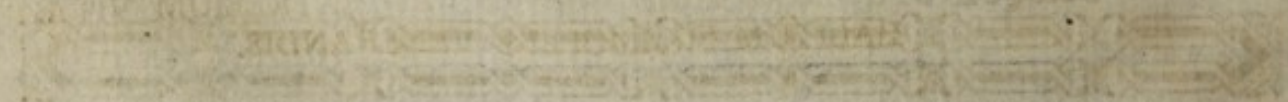
FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS
FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS

FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS
FRIDERICI-BERNARDI ABBATIS

CAROLUS VAN ALSEM VAN LINDEN

Berolinensis ad. Nomen

IN ACADEMIA PALATINA VIENNAE
DIE 18. APRILIS 1784

LUDWIG VATTAYON

APUD THEOPHILUM MÖSTLERUM

V I R I S

M U N E R I S   G R A V I T A T E ,

A T Q U E

*ERUDITIONIS SPLENDORE CONSPICUIS,
SPECTATISSIMIS, CELEBERRIMIS,*

D. D. FRIDERICO BERNARDO ALBINO,

A. L. M. PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ DOCTORI, ANATOMES ET
CHIRURGIÆ PROFESSORI DIGNISSIMO ATQUE SOLERTISSIMO,
H. T. RECTORI MAGNIFICO, PROMOTORI SUO
EXOPTATISSIMO.

D. D. BERNARDO SIEGFRIED ALBINO,

MED. DOCT. MEDICINÆ ANATOM. ET CHIRURG. PROFESSORI, DEX-
TERRIMO AC SAGACISSIMO VIRO IN ANATOMICIS FACILE PRIN-
CIPU, COLLEGII CHIRURGICI LEIDENSIS PRÆSIDI, ACADEMIÆ
IMPERIALIS PETROPOLITANÆ SOCIETATISQUE SCIEN-
TIARUM HOLLANDIÆ MEMBRO.

D. D. ADRIANO VAN ROYEN,

MED. DOCT. MEDICINÆ ET COLLEGII PRACTICO-MEDICI PROFES-
SORI CELEBERRIMO, COLLEGII PHARMACEUTICI PRÆSIDI,
SOCIETATIS REGIÆ LONDINENSIS SOCIO.

D. D. HIERONYMO DAVIDI GAUBIO,

MED. DOCT. EJUSDEMQUE FACULTATIS AC CHEMIÆ ET COLLEGII
PRACTICO-MEDICI PROFESSORI, ACADEMIÆ IMPERIALIS PETRO-
POLITANÆ, SOCIETATISQUE SCIENTIARUM HOLLANDIÆ
MEMBRO, SERENISSIMI PRINCIPIS ARAUS. ET NASSAV.
ARCHIATRO,

IN HAC BATAVA, QUÆ LEIDÆ EST, ACADEMIA, PROFESSORIBUS
DIGNISSIMIS, ATQUE PRÆCEPTORIBUS FIDELISSIMIS, DE SE,
SUISQUE STUDIIS OPTIME MERITIS, AD EXTREMUM VITÆ
HALITUM SUMMOPERE VENERANDIS.

*Hasce studiorum Academicorum
primitias Sacras vult*

A U C T O R

ERUDITIONIS SPLENDORE CONSPICUIS
SPECTATISSIMIS, CELEBRATISSIMIS,

D. D. FRIEDERICO BERNARDO ALBINO

A. L. M. PHILOSOPHIE ET MEDICINAE DOCTOR, ANATOMIA ET
CHIRURGIAE PROFESSORI DIGNISSIMO ATQUE SOLERTISSIMO,
H. T. RECTORI MAGNifico, PROMOTORI SEN
EXOPTATISSIMO.

D. D. BERNARDO SIGEFRIED ALBINO

MED. DOCT. MEDICINAE ANATOM. ET CHIRURG. PROFESSOR, DE
TERRINO AC SAGACISSIMO VIRO IN ANATOMIAE PARS. P. P. P.
CIP. COLLEGI CHIRURGICI LIPSIENSIS PRASIDI, ACADEMIAE
IMPERIALIS PETROPOLITANAE SOCIETATISQUE SEN
TIARUM HOLLANDIAE MEMBRO.

D. D. ABRAHAMO VAN ROYEN

MED. DOCT. MEDICINAE ET COLLEGI PRACITICO-MEDICI PRASIDI
SOCIETATIS REGIAE LONDINENSIS SOCIO

D. D. HIERONYMO DAVIDI GAUBIO

MED. DOCT. PNEUMONICAE FACULTATIS AC CHIMIAE ET COSMICO
PRACITICO-MEDICI PROFESSORI, ACADEMIAE IMPERIALIS LIPSIENSIS
POLITICAE, SOCIETATISQUE SCIENTIARUM HOLLANDIAE
MEMBRO, SERENISSIMI PRINCIPIS BRAB. ET NASSAV.
ARCHIATRO.

IN HAC BATAVA, QUAE LINDAE EST, ACADEMIA, PROFESSORIBUS
DIGNISSIMIS, ATQUE PRACITICORUM PNEUMONICORUM, DE SEN
SOCIETATISQUE OPTIME MERITIS, AD EXTREMUM VITAE
HALLITUM SUMMOPERE VENERANDIS

Habet haec Academia
pneumonicorum

DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-MEDICA
 INAUGURALIS

DE

PANCREATE.

§. I.

Viscera chylopoietica sunt, quæ ad confi-
 ciendum ex cibis ingestis succum, qui
 chylus vocari solet, pertinent. Com-
 mune, quod complectuntur, naturæ
 munus ita dispertitum gerunt, ut in
primaria & secundaria recte dispesci queant. Priora,
 A quæ

quæ chylosi proxime operantur, Ventriculus & Intestina tenuia dicta constituunt. Posteriora, veluti auxiliaria, quæ cavo abdomine continentur, pleraque se præbent, vel, si mavis omnia. Inter hæc eximia, quam præstat, secretionis nomine annumerari omnino meretur *Pancreas*. De quo, specimen quoddam studiorum academicum editurus, ad summos in Medicina honores consequendos, agere animum induxi. Prius autem, quam rem ingrediar, rogo L. B., ut conatibus hisce juvenilibus, qualescunque sunt, favere velit.

§. I I.

Pancreas, ordine considerandum, *glandula est, ex conglomeratarum genere, bene longa, utrimque plana, modice lata & crassa, in posteriori ventriculi regione, lienem inter & hepar, transversim sita, nataque egregie ad humorem secernendum & intestino duodeno infundendum.* Ejusmodi se prima quidem specie, in cadaveris humani sectione, externo adspectui exhibet. Eoque ex habitu & positu singulari, satis clare cognoscitur, ut ab aliis partibus, ipsi undique circumjectis, discerni possit.

§. III.

Doctrinæ rationali consentaneum est, quid & quam affabre pancreas ad primæ coctionis usum formatum sit (§. II.), diligentius jam dispicere. Nomen, quod obtinet, græcum, ex $\pi\acute{\alpha}\nu$ & $\chi\rho\acute{\epsilon}\alpha\varsigma$ conflatum, *totum carnosum* innuit. Non differt multum ab eo, quod *Callicreas* esse, *formosamque* significare *carnem*, constat. Denominationis utriusque ratio, haud obscura, ex Veterum theoria facile perspicitur. Celebris hæc, quæ præsertim galenica est, generaliter docet, *quadruplicem* in corpore humano existere *carnem*. Primam hujus speciem musculorum esse propriam veramque, mollem, magis munisve densam, rubicundam, & sanguinis, leniter siccati, progeniem. Alteram viscerum, similem, vel simplicem, quam Erasistratus mavult parenchyma vocari, quod substantia sit, a sanguine, e venis effuso & concreto, usquequaque nata. Tertiam, ei consimilem, compluribus partibus solidis, nominatim œsophago, ventriculo, intestinis &c. ingeneratam. Quartam demum mollem, spongiosam, friabilem & humidam, ad glandulas pertinere. Eamque ultimam, uniformem ac puram,

4 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-MEDICA

totum efficere pancreatis corpus, a quo proprium nomen manet. Idem etiam pulchre adeo nitideque ex albo rubere, ut præ aliis callicreas merito nuncupetur. Quæ explicatio ut nominalis fit; a re tamen, de qua agitur, haud abhorret. Primam ejus animo offert ideam, quam certo sensu accipere, & in decursu tractationis nostræ sequi, licet.

§. I V.

Nemo, in Adenologia vel mediocriter versatus, ignorat, pancreas ad glandularum conglomeratarum genus (§. II.) esse referendum. Quod equidem, si attente parum spectetur, externa facie sua manifeste, arbitror, prodit. Namque primum massa quædam est, quæ tum colore singulari, ex albo in rubrum vergente, tum laxitate ac mollitie, ad glandulas salivales proxime accedit. Quibus modo vel semel visis, & ipsa, quem sensibus objicit, habitu suo plane noscitur. Neque fere credas, quod multo verborum apparatu adhibito, quam conspectu, clarius nosci queat. Ei deinde caro apparet glandulosa (§. III.), superficie plus minus inæquali, qua extuberet quasi, prædita. Constat enim ex moleculis, innumerabilibus, parvis,

rotundis, vel oblongis, leviter depressis, duriusculis, & in unum agmen congestis. Quæ omnes & singulæ, exteriores præsertim, tumidulæ, tam laxè invicem cohærent, ut relictis inter se intervallis emineant. Simples illæ sunt glandulæ, quæ vulgò etiam conglobatæ appellari solent. Eæque, glomeratione apta velut adunatæ, distinctam veræ conglobatæ formam pancreati conciliant. Hoc præterea suo ex contextu, excretorium quem vocant, ductum producit & cavo immittit definito (§. II.). Denique advertere est, quod nec vasa lactea, nec lymphatica, in se contineat, quorum alterutrum vasorum genus alioqui ad conglobatas accedit.

§. V.

Anatome, corpori humano, cujus partes perfectæ sunt, unum inesse pancreas, demonstrat. Quod, si quidem geminum unquam visum sit, perrarum certe, naturæ modo ludentis exemplum præbet. Commune adeo nobileque animantium organon est, ut plerisque, quæ aperta fuere, datum inveniatur. Sed mirandum sane, quam vehementer tam magnitudine, quam figura, in aliis aliisque, a se differat. Ne vel in binis,

6 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-MEDICA

quæ ceterum ejusdem generis sint, simile plane reperiri solet. Neque, quod conspiciatur, exiguo discrimine animale quodcunque ab humano abest. De eo superiori & hoc seculo, quo floruit maxime zootomia, multa nobis, lectu non injucunda, tradunt. Quæ vero dedita, quam laudes fortasse, opera commemorare, hic non attinet.

§. V I.

Pancreas nostrum forma sua tam conspicuum est, ut inter glandulas conglomeratas maxime emineat. Totum ubi undique patet, ut oculis rite lustrari queat, unum refert (§. V.) continuumque corpus. Cujus hinc principium quod dicas, vel finem, non ostendit. Videtur autem, habita voluminis ususque ratione, tanquam a duodeno inciperet, commode posse describi. Et primum ei notabili valde parte sui proxime affidet. Quæ, suprema ibi, brevi intervallo ab extante procedens pyloro, sub dextro hepatis lobo versus lumbos descendit. In universum cum molle sit, ad ductum intestini eleganter se componit, ita ut ejus, deorsum dextrorsumque præsertim flexi, arcum intus æquabiliter teneat. Neque tantum con-

ca-

cavum contingit extremum, sed canalem ipsum, tum infra, tum supra, aliquantum amplectitur. Non liquet semper, ea in sede ad quem altitudinis gradum se demittat. Vix dubitandum, quin, ut in variis observatur corporibus, ad majorem alias, alias minorem, se demittere soleat. Quocirca & longior quandoque & brevior esse, ut tamen mediam fere intestini longitudinem plerumque emetiatur. Atque, pro ut magis excrescit, similitudine quadam caput pancreatis rectius constitui possit.

§. V I I.

A memorata sede stabili (§. VI.), præcipua quæ est, pancreatis pars proficiscitur. Equidem vel a superiore, vel medio inferiorique, duodeni tractu, secundum posteriorem ventriculi parietem, se sinistrorsum porrigit. Ultra quem continuo deductum, parum abest, quin ad ipsum lienis sinum pertingat. Egregie hinc longa esse, ut octo vel plures, digitos æquet transversos, deprehenditur. Namque e dextri hypochondrii fundo supra spinam in & per sinistrum excurrit, adeo ut totam ventriculi longitudinem consequatur. Quin, ubi lienem attingit, subinde

§ DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-MEDICA

inde etiam sursum paullo procrefcit, quo ei accumbat. Porrecta sic ab una extremitate ad alteram, transversum quidem obtinet situm; at inæqualem tamen. Etenim qua proxime insidet duodeno, posterior dexteriorque, transcendendo inde corpora vertebrarum eminula, anterior evadit. Post levi flexu deorsum in sinistram & posticam regionem incidit eamque permetitur. Ex quibus paucis, quænam in adulto pancreatis figura sit, apparet. Hæc aliis femilunæ, ferro equino aliis, vel potius linguæ caninæ, assimilanda videtur. Ita vero comparata est, ut eorum nulli exacte respondeat. Notandum modo, quod ex arcuata contractiori, ad speciem duodeni disposita, in longam potissimum producta migret.

§. V I I I.

Ea est pancreatis magnitudo, ut pro glandularum conglomeratarum principe merito habeatur. Non enim solum omnes & singulas longitudine sua (§. VI. VII.), sed etiam mole, superat. Duodeno quo adjacet, capite crassiori antèrius posteriùsque pulchre oppido surgit. Eoque in juniore corpore, nec morbis diu exhausto, ad transversum fere pollicis crassitiem

tiem pervenit. Qua tum ulterius examinata, pancreas tam in descensu intestini (§. VI.), quam transitu ad lienem (§. VII.), manifeste decrescit. Neque tantum tota longitudine media; verum quoque limbum versus undiquaque decrescere observatur. Non autem extenuatum sensim ad finem gracilescit; sed varia in fede, velut exasperata, protuberat. Hinc & superficiem, quam habet, minus planam, quam inæqualem, præ se fert. Eamque si in vivo ac sano spectari posset, dubio procul exhiberet eminentiorem. Namque vitali tunc vi, humorum influentium copia & calore, plenius semper turget. Animadvertas tamen, quod non adeo alte naturaliter excrescat, quin planam utcunque faciem (§. II.) induat. Quam inde nasci, quod multo latior sit, quam crassior, glandula, apparet. Etenim duo tresve sunt digiti transversi, quos latitudine adæquat. Eaque tantum non æquali, in quavis sectione ab extremo dextro ad sinistrum usque, prædita esse, cernitur. Margo ejus tumidulus solum, perinde ac si undulatus esset, sese undique ostendit. Atque postrema pars, quæ lienem spectat, in lunatam speciem augustiorem exit. Hujusmodi pancreas, probe nutritum & ab adhærentibus repurgatum, plerumque quatuor, vel quinque, uncias pendere, constat.

§. I X.

Pancreas, æquabiliter extensum, inter partes sibi circumpositas, laxè residet. Totum fere quam proxime in molli hæret complexu mesocoli, eoque una cum vicino duodeno continetur. Involucrum illud, communi mesenterio superius continuatum stexumque antrorsum, retro ventriculum late se pandit. Ibidem uti ascendit amplius, ita per utrumque etiam hypochondrium excurrit. Supremum dum prope a campi sui fine abest, ad pancreas pertinet. Quod ubi contingit, duplicaturæ suæ veluti aperit sinum, ad medium hoc opportune recipiendum. Idque tam longa lataque recipit expansione, ut ipsum ab omni fere parte spectabili circumfundat. Non enim, nisi eo in intervallo, quo vertebrarum corpora emergunt, nudum relinquit. Mesocolon autem glandulam illam cum amplexatur, a membranacea indole crassiori densiorique, peritonæo affimili, aliquo modo degenerat. Nimirum non laxior solum, sed tenuior quoque redditur, adeo ut bene perlucens glandulæ contentæ ad spectum concedat. Propterea & primo videri intuitu possit, ei potius subjicere se, quam circumnasci. Sed,
in-

intenta recte acie, cernere licet, quod universam carnem proxime ambiat. Productum inde sinistrorsum prope lienem, utraque, ex qua constat, lamina, cellulosa strictiori conjuncta, arctius concrevit. Inferiusque idem sub ventriculo descendit altius, quo latitudine sua ad colon transversum accedat. A quo protractum ultimo, & longe demissum, in posteriorem veri omenti lamellam transit. Quæ mesocoli continuatio notanda, si quis, quo sensu pancreas lamellæ illi insertum dici queat, animo representare velit.

§. X.

Appositus ad firmandam rite sedem, pancreati nexus cum plurimis, quæ circumjacent, partibus intercedit. Is primum, quod exteriorem attinet simplicioremq, a continuata ibi expansione mesocoli transversi (§. IX.) producit. Ea ubi pancreas contegit & duodenum (§. VIII.), utrumque communi velut fascia molli, aquabiliter adstricta, continet. E superficie interna innumerabiles fundit fibras, quæ membranæ cellulosæ intestini & carni glandulosæ innascuntur. Similes fere ex anteriori pergit fundere externa, qua-

rum ope glandulam nostram, qua subjacet, ventriculo laxius adnectit. A quo, infra cardiacam quoque posterius deducta, ad eam pertinet membrana, peritonæi propago, quæ conjunctionem reddat firmiorem. Accedit a sinistro, sub stomachi exitu, extuberantis ventriculi pariete late porrecta, omenti portio, quæ brevi se fissuræ lienis mediæ affigit. Eaque huic laxiori jungit nexu extremum pancreas, quod subtus adtextum habet. Ibidem & hoc inferius membranæ adiposæ renis proximi quam opportunissime accrescit. A posteriori sub duodeno, vel prope, incumbit arteriæ venæque mesentericæ superiori, ac in transitu spinæ medium aortæ abdominali. Inde in latere sinistro ante diaphragmatis, e lumbis proVecti, carnem procedit, membrana copiosiori cellulosa revinctum.

§. XI.

Externa facies & sedes pancreatis quam pulchre composita adornataque sit, ex iis, quæ hæcenus tradita sunt (§. IV—X.), clare, arbitror, elucet. Proximum nunc est, internam ejus structuram, quæ per subtilem organicam complectitur, vel glandulosam singularem, ordine prosequi. Momentosa hæc con-

consideratio & ardua in perscrutandis potissimum vasis, eam constituentibus, versatur. Præcipua, quæ cultior detegit anátome, arteriæ sunt & venæ. Quarum illæ, & parvæ, & numerosæ, ad pancreas undique adrepunt. Pleræque a duplici velut stirpe, cœliaca scilicet & mesenterica superiori, nascuntur. Prior, ex aorta paulo post abdominis ingressum oriunda, brevi principio in duos plerumque finditur ramos, dextrum alterum, & alterum sinistrum. Iste, minor sodali, mox dextrorsum fursumque paullo truncum versus venæ portarum tendit, ubi retro pylorum divisa hepaticam sic dictam & gastroepiploicam dextram edit. Hæc primo ab ortu ramum exigit memorabilem, qui secundum duodeni descendens longitudinem ad jejunum usque decurrit. Vocari solet arteria duodena, quæ in transitu caput pancreatis (§. VI.), tum ab anteriori, tum posteriori, furculis compluribus impertit. Non pauciores emittit ramus alter cœliacæ sinister, qui lienalis dicitur. Ab initio descendens parum adjungit statim se pancreati, totique transverso (§. VIII.) posterius superiusque tam alte inhæret, ut sui vestigium imprimat. Eo in itinere, longo & flexuoso, ad lienem crebros effert ramulos, qui glandulæ nostræ partem, dextram, sinistram, priorem

posterioremque, invisunt. Quibus pauculi accedunt, subtus ab arteria gastroepiploica sinistra proficiscentes, alique, quos sursum spargit mesenterica superior. Præter hos frequentissimos illorum truncos plures minores vicini, qui aliquos spargant, subinde observari solent. Qui vero, inter se quasi ludentes, tanti non sunt momenti, ut multo hic disquiri studio, necesse sit.

§. XII.

Venæ, quibus instructum pancreas est, in universum spectatæ, arteriarum (§. XI.) cursum tenent. Majores, veluti principes, rami, anatomicorum more, ad conspicuos maxime truncos referri possunt. Hi adeo multi ac diversi sunt, ut ordinate satis enumerari vix queant. Primi autem & præcipui vena mesenterica superior & lienalis jure habentur. Illa, venæ portarum radix dextra, paullo supra incipientem duodeni arcum (§. VI.) parvam prodit duodenam, quæ in ejus descensu non præterit pancreas, quin ramorum abunde transmittat. Qui, brevi discurrentes, proximam illius sedem petunt, & antrorsum, retrorsum deorsumque, proficiscuntur. Commiscent se crebro iis, quos vena gastroepiploica dextra distribuit, quæ
ipsam

ipsam sæpe duodenam producit. Minores quoque inde a pyloro descendunt, mesentericæ ejusdem distinctæ quandoque propagines. Radix sinistra venæ portarum, lienalis, dextra priori minor, brevi via a duodeno pancreas subit. Quod primum ut attingat, adscendit modice, pergitque tum rectius sub arteria cognomine, donec ad lienem perveniat. Eo in progressu, opportuno valde loco, superficiem glandulæ tam anteriorem, quam posteriorem, ramis ornat quamplurimis. Priusquam se in viscus suum inmergat, ventriculum versus gastroepiploicam sinistram reflectere solet. Quæ dum ad fundum ejus defertur, plerumque etiam notabiles aliquot pancreati exhibet ramos. Præter quos, ramosa eadem, sub & post ingressum mesocoli, complures, qui ad duodenum usque serpant, largitur. Mesocolica demum, proxime lienali, quosdam interdum porrigit, vicinis ita continuatos, ut rete quoddam venosum quasi efficiant.

§. XIII.

Perexiles & pauci sunt, qui ad perficiendam structuram glandulosam pancreas adeunt, Nervi. Originem

nem ducunt a pari octavo & intercostali, quæ ramis suis abdominalibus visceribus prospiciunt omnibus. Singulares sub hepate retro ventriculum & circa lienem formant plexus, a quibus incerto numero rami nascuntur. Inter quos nonnulli proveniunt qui ad pancreas commeant. Pauculi iis inferius accedunt a majori sic dicto plexu mesenterico, qui furculos suos longe lateque diffundit. Pancreatici, cum præ ceteris admodum tenues & exigui sint, non facile in conspectum produci possunt. Inter & juxta memorata (§. XI. XII.) versantur vasa, adeo ut majoribus quidem comites se præbeant. Simul autem ut attingunt pancreas, emissis pluribus paucioribusve ramulis, tam subtiles fiunt, ut altiori decursu suo visui se subducant.

§. X I V.

Vasa utriusque generis, arteriosi & venosi (§. XI. XII.), multiplici ab origine deducta, ad omnem ambitum pancreatis pertingunt. Cui mox denso circumjiciunt se agmine, eoque totum veluti caronant. Exteriora primum, quotquot sunt, inter membranam penetrant mesocoli (§. IX. X.), ubi tuto molliterque confident.

fident. Pertenui ibi, qua circumreptent libere, cellulosa inhaerent. Quae, subtilis instar lanæ, ex universa glandulae superficie procrescens, vascula adducta recipit commode & sibi innectit. Eadem tela, longius porrecta altiusque, per interiorum etiam carnem glandulosam mirabili modo se diffundit. Nascitur proprie e quavis ejus particula, seu glandula simplici (§. IV.), & sparsis undique fibris laxè concrefcit. Tenera valde, humida, mollis parumque lenta, est, ut exigua vi facile se sinat distendi. Ortu textuque docet suo, ad quem a natura usum presertim sit genita. Nimirum distinctam, paucis, glandulae nostrae formam, qua conglomeratam refert, inducit. Etenim, conglobatis ejus subtili interserta artificio, omnes & singulas, alioqui fere solutas, in unam colligat massam, continetque. Et cum haud arcte attextata sit, non nisi laxiorem parit glomerationis nexum. Quo solo spectabilem substantiae laxitatem addit, quam pancreas praese gerit. Cujus ceterum acini glandulosi satis compacti sunt, ut cum duritie quadam se sustineant.

§. X V.

Exteriora pancreatis vasa (§. XIV.), editis circumcirca ramis, in carnem ejus alte immigrant. Eo brevi procedunt subtilitatis, ut oculorum suffugiant aciem, & evanescere videantur. Veteres, sensibus edocti, tradunt, perpauca modo accedere glandulas & ingredi. In quo opinionis errore etiamnum verifandum foret, nisi præclara, quæ dicitur, injiciendi ars inventa feliciter, & studiose culta, fuisset. Hæc, pulsa materie ceracea rubra in arteriarum truncos (§. XI.); quam amœnumne pariter ac inexpectatum præbet spectaculum? Pancreas scilicet, invivis fanisque, levi modo rubore tinctum, sanguineo inde colore extus refulget. Idem, molle ac laxum (§. IV.), duritiem quandam & firmitudinem, qua plus minusve renitatur, induit. Quin totum etiam ex planiori, qua gaudet, forma (§. VIII.), in rotundiorē transit elatioremque. Verbo, perfusis conglobatis distentisque, tumet adeo & turget, ut, ultra naturalem magnitudinem multum excrevisse, diceres. Similem fere offert sui aspectum, si per venas corporis majores (§. XII.) probe repletum fuerit. Inten-

to

to acrius visu, apparet, innumeralibus esse vasculis circumfusum (§. XIV.). Eorumque, ab omni parte affluentium, vim, admirabili facto reptatu, per cellulofam in carnem interiorem permeare. Qua incisa, quoquoeversum commigrare, ita ut ramosissima se dispergant. Carnemque divisam, in quovis sectionis puncto, uno colore rubello, tanquam inflammata esset, nitere. Non facile dubites, eam colorem talem, a naturali plurimum abhorrentem, ab adacta tantum trahere materia. Quamque, justa vi impulsam, quoque nonnisi vasis receptam contineri, annotare oportet. Equidem contentam conspici licet, si, serena luce, admoto microscopio, examini subji- ciatur. Atque tum cernere planissime, cum maceratione in aqua rite soluta fuerit. Vascula plena & aucta, ejusmodi encheyresi destructo utcunque nexu, sola exhiberi solent, ita ut accurate possint conspici.

§. X V I.

Caro pancreatis ex fabrica constat singulari, quæ vasculosa recte appellatur (§. XV.). Ad quam demonstrandam artificialis pertinet repletio, atque, ni fallor, sufficit. Quo enim peragitur feliciter; eo

semper uberiores vasculorum diffusionem reperit. Eamque, in quavis illius glandulæ, perinde ac alterius, particula involutam, explicat. Intactum modo, sibi inaccessum, relinquit, quod inest, nerveum (§. XIII. & parenchyma fibrosum (§. XIV.). Præter arterias autem & venas, ductum etiam excretorium (§. IV.), in decursu a principio fere ad finem usque, optime ostendit. Ductus ille in corpore hominis adulti penam anserinam facile admittit, ostioque, ut plurimum communi cum choledocho, in duodeni cavum spectat. Ex quo, si methodo Graafiana recte impletur, cerni potest liquido, mediam pene pancreatis longitudinem (§. VII.) percurrere. Quo propius accedit ad intestinum, eo esse capacior, & sinistram versus extremum migrando paulatim angustari. Eo in itinere parum flexuoso, multos utrimque rectioribus angulis emittere ramos, exiguo a se distitos intervallo. Qui, non longe a trunco profecti, dividunt se & singuli quidem in binos, quique, pari modo diducti, pancreatis substantiam ingrediuntur. Cui immerfi, divisione sensim crebriori, disseminant se magis magisque, & ad magnam perveniunt subtilitatem. Postremo numerosi adeo evadunt ac exiles, ut, penitissime licet impleti, nec visu, nec aliis artis anatomici adminiculis, pervestigari amplius nequeant.

§. XVII.

§. X V I I.

Triplicia pancreatis vasa (§. XI. XII. XVI.), generatim descripta, peculiare quoddam systema quam artificiosissimum constituunt. Ad quod efficiendum certa lege distributa, interque se omnia perfecte continuata, sunt. Sed ut ordine procedat doctrina, ab arteriis ordiendum est. Quæ enim, tanquam proximæ vasculosi contextus origines essent, considerari possunt. Eæque, quo ritu si propagent ac componant, in una glandulæ nostræ conglomeratæ particula, seu conglobata, seorsim primo dispici. Hæc equidem fabrica sua, minima licet mole conclusa, magnum pancreas æmulatur. Nam similiter atque hoc, carnem propriam, ex triplici conflata vasorum genere, habet. Cognatione tamen proxime attingit simplicem oris salivalem, ejusque similitudinem gerit. Apud animum ergo ejusmodi conglobata proponatur. Ad quam, impletionis negotio feliciter confecto, advenientes arteriæ oculis plane percipi queunt. Binæ plerumque sunt, vel tres, quæ a vicinis majoribus proficiscuntur. Simulatque irrepunt, velut trunculi primi ordinis, ramos bene multos edunt, proque mag-

nitudine sua minores. Qui circum obeuntes flectunt se glomerantque quasi, ad rotundam, vel ovalem, conglobatæ figuram consequendam. Prout dein longius ibi penetrant, ramulos diffundunt exiliores, quique sensim innumerabiles, & arctius arctiusque convoluti, in massulam aciniformem coeunt. Comites ubique adsunt venæ, numerosiores eminentioresque. Subtilitate aliæ superant alias, ramosque crebro committunt & commiscent. Exteriores quæque magis conspicuæ, quam interiores, medium conglobatæ versus gradatim minutiores evadunt. Decursus numerisque ratio ad credendum inducat, quod pleræque omnes ab arteriis propagentur. Minimæ scilicet a minimis proveniant reflexis, & omnes, numero infinitæ, confluendo paulatim inter se, composita admodum serie, circa exitum glandulæ incrementum.

§. XVIII.

Ductus pancreatici excretorius (§. XVI.) origine ac conformatione sua generali venas (§. XVII.) proxime sequitur. Ubi penitissime impletus est, ut distincte appareat, ex unaquaque glandula conglobata uno alterove ramo emergit. Qui, valde exiguus,
non

non solum venis egredientibus, sed ipsis etiam ingredientibus arteriis, minor longe & contractior esse, deprehenditur. Non liquet satis, quam curiose etiam inquiratur, quemadmodum parvulus per glandulam se distribuatur. Neque magis, qua ratione ei, & ubi, innascatur. Adeo angustus tenerque canaliculus est, ut, optime licet temperatam, injectionis anatomicæ vim eludat. Verum enim convenitne existimari, quod pari artificio, ac ductus hepatici principia, paretur? A quibus equidem, sive decursum spectes, sive usum, perparum abest. Quidni ergo æque ut illa, ab ultimis, & quibus tantum discrepet, vasculis arteriosis proficiscatur? Quin innumeris etiam eis, communi lege continuatis, existat ramulis, & quibus paulatim conjunctis, in unum migret? Exortus sic cerni potest (§. XVI.), e quaque elabi conglobata proximisque jungere se, ita ut continuo novus crescat. Major ejusmodi, consociatis pluribus, crescere magis, & demum ex collectis omnibus ductum conficere communem. Hic igitur, canalis ramosis species, quo fit proceditque ritu, venam, ab organo quovis remeantem, imitatur. Figura quoque ei respondet, quam a successivo diametri sui incremento conoideam inversam nanciscitur. Solusque, dum absque

que vasis, quibus intercedit, veluti abstracte animo fingitur, imaginem quandam pancreatis exhibet.

§. X I X.

Eximium vas pancreatis excretorium (§. XVIII.) memorata, qua fertur, via duodenum appetit (§. XVI.). A quo cum prope abest, serpentino progressu, utcumque transverso, paululum descendit, ad extremum ductum choledochum suscipiendum. Cui, oblique deorsum flexo, ad angulum fere rectum se ita adjungit, ut cum eo in unum canalem coeat. Solet ut plurimum quam proxime intestino coire, simplicique huic canalis specie defigi. Intrat illud sub membrana externa per cellulofam repens (§. X.), ex qua musculosæ se insinuat & inde permeando nerveam ad exitum devenit. Quem dum consequitur, ductus pancreaticus non perforat internam, sed reflexam in se continuo recipit, ad cavum efficiendum aptissimam. Transit longitudine pollicis transversi intra membranas illas, antequam in duodenum erumpant. Patetque oblongo, & quatuor, vel quinque, digitos transversos distantia a pylori altitudine, ostio, limbo eminentiori cincto, quem extuberando intus producit. Ductus

tus hoc modo, notatu valde digno, iter suum, si non semper, at plerumque tamen, exsequitur. Raro contigerit observare, quod distincto ore ab eo choledochi intus hiet. Multoque rarius gemini adsint, qui sibi paralleli, breviq; intervallo adjecti, paullo ante egressum coalescant. Princeps vero & grandior, longitudinem tenens pancreatis (§. VII.), nonnunquam se committit minori, qui ex capite ejus, ad arcum intestini deorsum porrecto (§. VI.), adscendit. Quod ad originem attinet; nihil differt ab altero, cui prope ingressum duodeni continuari solet.

§. X X.

Exposita breviter pancreatis structura ex vasis, stupenda subtilitate agglomeratis, constare, cognoscitur. Quibus consideratis, nemo amplius dubitet, quin glandula illa nobiliorem longe, quam olim creditum, corpori animali præstet usum. Quem equidem, arbitror, cuique præsertim ductus sui ortu, cursu & exitu (§. XVIII. XIX.), sole meridiano clarius ostendat. Apertus ille, & bene capax, (§. XVI.), canalis officio, quod in vehendo humore consistit, omnino fungitur. Eumque, ex pancreate affluentem,

D

in

in duodenum, ad quod postremo pertinet, deducat, necesse est. Nihil enim ejus, secundum naturam, inde unquam haurire posse, ex descensu obliquo inter membranas exituque (§. XIX). recte statuitur. Verum perdifficilis manet quæstio, undenam & quomodo humor iste, quem pancreaticum vocant, generetur. De eo tot tamque variæ concurrunt Auctorum sententiæ, ut vix plures mente concipi posse videantur. Nihil juvat, eas, ab œconomia animali magis minusve alienas, in memoriam revocare. Neque instituti fert ratio, hic data repetere opera, quæ recentior Physiologorum schola de secretionem humorum tam subtiliter, quam ingeniose, explicat. Est sane hæc naturæ actio, quæ in subtilibus adeo perficitur organis, ut sub sensus non cadat. Eoque minus cadere possit, quod tantum in vivis & sanis, quæ inspicere non datur, rite viget. Quocirca nec satis plane aperiri, ut intellectui nostro clare pateat. Proinde sublimiora modo sint ingenia, quæ, in occultis versata rimandis, capiat, teneatque. Ex notioribus modo, quæ colligenda sunt, constat, arterias primum (§. XI.) pancreati sanguinem afferre, vivido agere per ramos suos motu, & distribuere. Tum propellendo eum ex majoribus sensim in minores, magis magisque convo-

lutas (§. XIV. XVII.), dissolvere, attenuare multum, & secretionis usui præparare. Crassiorem interea continuatis sibi reddere venis (§. XVII.), quæ receptum truncis tradant, communi circulationis campo inferendum. Tenuiorem autem partem ad minutissimos usque provehere ramulos. Atque hos demum, pro subtilitate ac virtute, qua polleant inexplicabili, elicere inde & secernere fluidum elaboratissimum, lymphæ speciem, vel succum pancreaticum.

§. XXI.

Pancreas secretum ex sanguine, quo affluit, arterioso, succum (§. XX.), ad duodenum deferendum (§. XIX.), elargitur. Cui muneri vitali ejus præest ductus, qui inde excretorius recte nuncupatur. Ad illud legitime præstandum, quam egregie natus & dispositus sit, haud obscure apparet (XVIII. XIX.). Etenim a circumfusa sibi procedit proxime glandula, cujus arteriolis secretoriis, perinde ac si vena quædam sui generis esset, continuetur. Nullum relinquit dubitationi locum, quin reapse ab eis, tanquam principiis, ad instar vasculorum, sese propagantium per viscera majora, proveniat. Neque videtur, examinata rite fabrica glandulosa, ab intertextis, vel

mediis, provenire folliculis, quos Malpighianorum nomine celebrant. E quibus concurrentibus ductulis si conflaretur, non adeo continuis acciperet rivulis succum, nec jugi motu evolveret. Namque secretum & infusum sibi folliculi, si adessent, per tantillum licet temporis, non possent non remorari. Eumque duntaxat, post æqualem demum sui repletionem, ob inertiam suam, tardius emittere. Quin imo cum pro crassitie pancreatis deberent esse agminatim congesti, nonnisi adhibita pressione notabili per angustiora ostiola emoliri. Quæ motus impedimenta ductui excretorio, si arteriolis laudato modo continuatus admittatur, minime intercedunt. Is enim humorem, quem actuosæ semper fecernant illæ propellantque, vi continenti capit liberrime. Neque imminuta ullibi, sed aucta, eundem ad rivulorum, mole crescentium, rationem provehit inque duodenum derivat. Quo mandato sibi officio hoc fungitur pulchrius; quod unus plerumque & egregie capax fluidum ex toto pancreate suis colligat ramis ostioque patientiori intestino infundat omne. Ejusmodi profecto uti usui suo, sic conditioni etiam loci, quem petit, mirifice respondet. In confesso est, interesse maxime ad coctionem chyli, ut succus pancreaticus in duodenum influat.

fluat. Num vero sat commode & ubertim influere potuisset, si ductu tali quali vehitur, ibi non adferretur? Corpus pancreatis crassum longius se latiusque extendit (VI. VII.), quam ut commode queiret duodenum extus circumplecti & ad evacuandam lympham suam, innumeris conglobatarum tubulis (§. XVIII.), per ambitum dispertitis, pertundere. Quorum omnium partes jam unus perbelle agit, ut præter eos, qualescunque sint, longe excellat.

§. XXI.

Succi pancreatici secretio ac deductio ad duodeni cavum (§. XXI.), vigente motu naturali, expedite peragitur. Equidem glandulosum organon tunc omnes, sibi insitas, vires ad justum actuositatis gradum intendit. Non perquirendum hic est, ex quo eas, quæ primæ motrices sunt, fonte, vel principio, trahat. Neque, quam mirabili consensu & moderamine, cunctas ad necessarios motus obeundos conferat dirigatque. Alienum omnino foret, altioris indaginis rem, energiam puta vitalem, egregie diffusam temperatamque, persequi. Attinet modo, strictius notare, quod tota pancreatis sani functio potissimum

a fanguine arterioso, æquabiliter influente, dependeat. Ad quem advolvendum propellendumque cor & arteriæ incitata actione sua plurimum pollent. Prior, musculi facile principis vividissima, tam longe lateque patet, ut in universo corporis nostri systemate vasculoso dominetur. Eo enim, quo contrahit se, impetu sanguinem tam fortiter protrudit, ut circulationi ejus universali præesse videatur. Posterior accedit arteriarum nempe actio, cordis quasi æmula & auxiliatrix. Quæ enim sanguinis, ex eo fervide ejecti, cursum continuo contentoque pulsu quaquaversum expedit. Pergitque, quæ arteriarum pancreaticarum est, per ramosum suum expedire contextum (§. XVII.). Neque solum sanguinem, sed humorem inde secretum ad duodenum usque (§. XIX.), promovere. Atque jugi hoc propulsu fit, ut arteriolæ secretoriæ (§. XXI.) in opere suo perpetuo versentur. A quo enim, laudatis potentiis dum sanguis advolvitur, ceu naturalis actionis stimulus, conquiescere non possunt.

§. XXI I I.

Cognitæ jam causæ moventes tantummodo generales sunt (§. XXII.), quæ ad excitandam sustinendam-

damque pancreatis functionem admirabiliter conspiciant. Notandæ complures occurrunt aliæ, ei, ut glandulæ abdominali & partibus variis, motum magis minusve valentem edentibus, interjectæ incidentes. Hæ, quæ peculiare vocentur, laudabili, quam præstant, vi multum inter se differunt. Inter eas numerandæ primum sunt, quæ ad amplissimum respirationis organon pertinent. Cujus musculosi pars fere princeps, diaphragma, simulatque inspirat homo, contractis undique fibris, lumbos versus descendit. Subdita sibi & alligata proxime hepar habet & lienem, plus minusve laxam nacta sedem. Proinde quando e cavo pectoris se demittit, ea oppido, quo cedant, deorsum urget antrorsumque. Sed ne vel tantillum urgere potest, quin pariter pendulum detrudat ventriculum. Cui cum mobile adhæreat pancreas (§. X.), necesse est, hoc ipsum simul obsequatur. Quid? quod & proxime subtus carnis, cui accumbit, diaphragmatis, alterne intumescens, impressionem majorem minoremve sustineat. In expirante porro, musculis abdominis eadem viscera sursum repellentibus, una necessario agitur. Et hac ratione, quo ad libere meat remeatque spiritus, non levem sibi motum inferri patitur. Verum momento-

si-

fiorem dein ab attexto sibi pati debet ventriculo. Qui utique, quam diu chylosi operatur, alterna systoles & diastoles specie motum peristalticum exercet. Ubi tum semicocta, vel contenta quævis, per pylorum expellit, ex situ fere horizontali oblique sursum hepatis versus se vertit. Utraque agitatione memorabili tam percutit, quam trahit secum leviterque attollit, pancreas. Quod paulo post, remittente se sacco illo & descendente, pristinam positionem repetendo desidet. Cujus mutationem hinc, tempore præsertim digestionis, iteratis quolibet momento vicibus, quam opportunissime subire solet. Præter hæc deinde ad agendum alacrius incitari, tum motu duodeni peristaltico, tum systolico vero arteriarum vicinarum (§. X.), aortæ scilicet, mesentericæ & lienalis. Frequenter tandem leniores, vel acriores, insunt stimuli, qui effectu suo iis, in ore salivam moventibus, respondeant.

§. XXIV.

Vires naturæ motrices, indicatæ (§. XXII. XXIII.), ad secernendum succum pancreaticum & duodeno infundendum attinent. Is ergo humor uti assidue generatur, ita & continenter ibi loci adducitur. Equidem

dem fieri non potest, ut in statu sano unquam affluere desinat. Neque solum jugi flumine, sed etiam bene largo citoque affluit. Causæ enim, ad propellendum natæ, a fonte ejus ad ostium usque ductus (§. XIX.) pertinent. Qui ipse, quam longe lateque excurrit (§. XVIII.), facultate quadam contractrice præditus esse videtur. Namque certe canalis est, qui figura quidem refert venam, at crassitie membranacea & firmitate superat. Ea quoque cum vim alat vitalem, nulla subest ratio, cur, diastole quadam ac systole fungi, negetur. Quocirca non transitum modo præbet humori, verum etiam arterioso simili quodam nixu motum addat. Præterea, non exiguam ejus, quem provehat, copiam esse, capacitate sua (§. XVI.), cum mole pancreatis (§. VIII.) collata, docet. Etenim hoc glandulosum quasi viscus glandularum salivalium conglomeratarum pondus omnino excedit. Istæ vero, intra viginti quatuor horas, duodecim fere uncias salivæ secretæ ori facile propinent. Vixque dubitandum est, quin æquali tempore succi nostri parati pondus ad duas & ultra libras adscendat. Ille profecto, præterquam quod a grandiori manet organo, quam saliva, pluribus etiam valentioribus potentiis produ-
citur. Non tamen existimes, ita constitutum esse,

E

ut,

ut æqua semper produci quantitate soleat. Uberiori
 alias, alias pariori, electus profluit. Eaque officinæ
 chyli, magis minusve actuosæ, convenienti pro-
 cul dubio erumpit. Adeo ut quovis tempore variæ
 necessitati naturæ, quæ sibi prospicit optime, fem-
 per inserviat.

§. X X V.

Fabrica pancreatis & functio quam eximia sit &
 nobilis, ex singulari succi ejus usu clare demum cog-
 noscitur. Is, animalis quidam latex, tam multis
 quam egregiis, scatet dotibus. Est enim tenuis val-
 de, aqueus, limpidus, & adeo blandus, ut, sive gus-
 tu, sive odoratu, exploretur, vix ullam acrimoniæ
 notam exhibeat. Qua indole genuina, a castioribus
 detecta sagaciter physiologis, quam proxime ad sali-
 vam accedit. Fluidior modo hac solutiorque esse de-
 prehenditur, propterea quod mutabili aëris intempe-
 riei minus sit expositus, nec tam cito, ac illa in ore,
 subtilioribus particulis difflatis, visciditatem contrahat.
 Liquet etiam, ut ut oculorum judicio non pateat,
 quod, dum recens e fonte suo in duodenum emanet,
 tenuior sit defecatioque, ac quidem in experi-
 men-

mentis Graafianis apparet. Simulatque enim ex inciso ductu in appensam depluit lagenam, avolante calore naturali, frigescit oppido, turbatur, spiffescit & impurus evadit. Naturalis parum abest, quin limpiditudo lymphæ cœlestis ac præclaræ, quam aquam vocant, assequatur. Equidem sincerus perlucet satis, ut non nisi levem quandam præ se ferre albedinem dici possit. Præter hoc tam blandus est liquor ac mitis, ut jure pro insipido habeatur. Sane æque parum fere, nisi levissima velis falsedine, linguam afficit, quam in proprio ore saliva. Neque, si ad examen revocetur chemicum, ullum inquilini, vel tecti, acidi effectum prodit. Et, si quem fortasse proderit unquam, id a labe morbosa, vel peregrina, traxisse videtur. Ex quibus tandem inter se collatis affirmare licet, quæ analysis chemica ostendit, succum pancreaticum ex aqua purissima, a communi nihil diversa, maximam partem constare. Eaque perparum salis, nec acidi, nec alcalini, sed mitissimi & vere humani, dissolutum gerere. Præterea olei quid continere blandissimi attenuatissimique, sale & aqua divisi, ac in dilutissimi saponis redacti speciem. Accedere his admistæ terræ, subtilis valde & æquabiliter diffusæ, tantillum. Quæ principia, quantumvis

discrepantia, tam perfecte nupta esse, ut externo aspectu homogeneous ferme laticem componant.

§. XXVI.

Succus pancreaticus ita omnino genitus est (§.XXV.), ut omnes usus sui partes in prima coctionis officina mire impleat. Tantum enim virtute pollet sua, quantum humorem tam levem, & ad sensum inertem, polere, vix crederes. Et effiacem primum se præstat laudabili admodum, qua abundat, vi aquæ. Ea enim penetrat oppido, humectat, emollitque sicca, tam dura, quam lenta, ita ut facilius conteri possit. Speciatim salia iis commista solvit actutum, optimique instar vehiculi, in complexum suum recipit. Quidni aquea etiam tenuitate ac levitate insinuet se concretis, gummosis terrestribusque, & superato particularum nexu, mollem fluidamque conciliet formam. Quas solutiones eo perficiat expeditius, quod ex infusis sibi vitæ igniculis æquabilius calet. Sed præclariore multo nomine saponis naturalis edit effectus. Ejusmodi profecto in resolvendis tenacioribus, quæ ab aquæ miscela abhorrent, oleosis nempe & pinguius quam maxime valet. Cum denique ex principiis,

piis, mirifice attemperatis, compositus sit, blandissimi obit menstrui vices. Quocirca, qualiacunque sunt, acria lenitate sua involvit, mitigat valde, atque temperat.

§. XXVII.

Speçtata indole (§. XXV.) ac vi (§. XXVI.) prædita, pancreatis nostri lymphæ ad perfectam chyli concoctionem maximopere juvat. Hæc composita admodum naturæ actio est, quæ jam in ore interno, aperto velut stomachi atrio, incipit. Esculenta crassiora solidiorave, quæ ciborum nomine assumit homo, primum dentibus concidenda comminuendaque offeruntur. Eodem tempore, affluente uberius saliva, eo solent usque emolliri ac subigi, ut in pultis molliculæ speciem abeant. Quæ tum, partitis portiunculis, deglutitione momentanea per pharyngem & œsophagum ad ventriculum depellitur. In quem simul ut recepta est, efficacioribus ac ante officinæ ejus viribus commissa, coctionem subit plenior. Nimirum digesta magis magisque ex crudiori materies reditur spissiuscula, subpinguis, cremoracea, albicans, vel grisea, indolemque redolens nativam. Ejusmodi

femicōcta dein, quam chymum appellant, ex ventriculo in duodenum proxime defertur (§. XXIII.). Manifestum est, ea semper lege deferri, ut, repetitis contractionum vicibus portionibusque divis, inde paulatim omnis expellatur. Continuata tunc oppido, eaque ad necessarium usque gradum aucta, concoc-tione in chylum vertitur, seu fluidum fere homogeneum, blandum, subdulce, albidum, & probe dilutum. Ad quod parandum, una cum humoribus affluentibus, perennis pancreaticus instar omnium confert. Constatque primo conferre commiscendo se pro renata, ubi in duodenum dimanat, cum bile vera, vel cystica. Hæc, ut notissimum, unum omnium corporis humani acerrimum, amarissimum, flavescen-tem & plus minus viscidum, præbet humorem. Excellitque super alios virtute saponacea, qua tenaciora quævis, olea potissimum, vel pingua, expeditissime dissolvendo, aquosis menstruis reddit miscibilia. Proinde quoque, si bene generosa sit, detergit fortiter repurgatque a colluvie noxia intestinorum cavum. Præterea eam obtinet naturam, ut, in alcalescentiam vergens mitiorem, acidi generationem vel impedi-at, vel natum potenter infringat. Denique acritate sua tantum potest, ut irritans intestina humorum

af-

affluentium proventum motumque peristalticum admirabiliter augeat. Memorabiliores hi laudandi effectus sunt, quos genuina bilis, in se considerata, præstat. Verum tamen nullum eorum œconomix naturali præstaret convienter, nisi probe diluta esset ac temperata. Quodsi enim sincera in tubum deflueret intestinalem, ob spissitudinem suam æque minus, ac sapo non solutus, ad dissolvendum valeret. Adde, quod acriori justo, quem ederet, stimulo organum sensilissimum pungeret nimis, motum peristalticum cieret vehementer, præterque modum acueret famem. Quot & quantæne inde in vita turbæ metuendæ? Quocirca ad bilem quantocius diluendam, una in duodenum via confluunt hepatis & pancreatis liquor. Qui, similes fere sibi & salivæ (§. XXVI.), aquosa tenuitate lenitateque sua plurimum pollent. Tantoque agunt in bilem efficacius, quod, fervente maxime digestionem, copia redundant. Qua cremori chyloso ventriculi remissa, spissioris solutionem, dilutionem crassioris, acrioris mitigationem, particularumque omnium miscelam æquabilem, verbo, chyli coctionem simul perficiunt. Cujus non minima pars cum succo pancreatico sit tribuenda; liquet, nullum eo prestantiorem ex sanguine humano laticem generari.

CO-

COROLLARIA.

I.

Nulla sunt alimenta homini tam grata & salutaria, quam quorum usum fames præcedat.

II.

Ventriculus chylopoieseos partem, quam sustinet, tardius, ac intestina tenuia, peragit.

III.

Minor ciborum pars in chylum, & minima in sanguinem, plerumque abit.

IV.

Potulenta spirituosa aquosis minus sunt salubria.

V.

Non probabile videtur, mercurium tam vehementer afficere pancreas, quam glandulas sic dictas salivales.

VI.

Februm intermittentium focus prope pancreas quandoque existere potest.

TER GELEGENHEID

D A T

D E H E E R

CAREL VAN ALSEM VAN LINGEN,

*Tot Doctor in de Geneescunde verklaard wierd
den 18. April 1766.*

Zoo ooit een Weetenschap naar waarde dient gepreezen,
Of voor veele anderen in Nut den voorrang heeft,
Waar in men als om stryd voor 's Menschen welvaart streeft,
En buiten welker Hulp geen Sterv'ling schier kan weezen;

Zoo is 't de Kundigheid om Kranken te geneezen
Door midd'len, die het Heil der Artzeny ons geeft,
Waar door, naast Godes Hand, het Ligchaam als herleeft,
En nieuwe Kragten krygt, uit Doods-gevaar verreezen.

Dit is de Weetenschap, die uwen Geest verciert,
En, door Ervaarenheid en Iever voorts bestiert,
U op den weg van Roem, *Myn Vriend*, zal kunnen leiden;

Want op dien voet word gy door uwen raad en daad
Met 's Hemels Hulp gesterkt, der zieken Toeverlaat,
Terwyl de Deugd uw' Naam zal meer en meer verbreiden.

*ALTER-EGO ut verè non est fucatus Amicus,
Sic absens, praesens sis, precor,*

ALTER-EGO.

F

T E R G E L L E G E N H E I D

D A T

D E H E E R

CAREL VAN ALSSEM VAN LINGEN

Tot Dokter in de Geneeskunde verklaard zijnde

den 18. April 1766.

Zoo ook een Westerschap naar waarde dijsse geprezen

Of voor twee anderen in Niet den voortgang heeft

Waar in men als om sigd voor 's Menschens welvaart streeft

En buiten welke hulp geen steyling schiet kan waaren

Zoo is 't de Kundigheld om Krancken te geneesen

Door middelen, die het Heil der Arcken ont geeft

Waar door, naast Gods Hand, het Lichtaan als lichtheit

In nieuwe kragten kragt, en Doods-gevaar verceden

De is de Westerschap, die twee Geest verried

En, door Experimenten en lever vouten delheid

U op den weg van Room, den Vrij, sal kunnen leiden

Want op dien voet word by door even teed en dand

Met 's Menschens hulp gekent, het rieden Toevreden

De is de Dacht en, Vann zal men en niet verdragen

Atten-100 en ont een of Jansen Jansen

De is de Dacht en, Vann zal men en niet verdragen

Atten-100